

KOMISIJA EVROPSKIH SKUPNOSTI

Bruselj, 8.3.2006
COM(2006) 105 konč.

ZELENA KNJIGA

Evropska strategija za trajnostno, konkurenčno in varno energijo

{SEC(2006) 317}

VSEBINA

1.	Energetska strategija za Evropo: uravnoteženje trajnostnega razvoja, konkurenčnosti in varnosti oskrbe	3
2.	Šest prednostnih področij	5
2.1.	Energija za rast in delovna mesta v Evropi: zaokrožitev notranjih evropskih trgov z električno energijo in plinom	5
2.2.	Notranji energetske trg, ki zagotavlja varnost oskrbe: solidarnost med državami članicami	8
2.3.	Obravnavanje varnosti in konkurenčnosti oskrbe z energijo: k bolj trajnostni, učinkoviti in raznoliki mešanici energetskih virov.....	9
2.4.	Celovit pristop za boj proti podnebnim spremembam	10
2.5.	Spodbujanje inovacij: strateški načrt evropske energetske tehnologije.....	13
2.6.	K skladni zunanji energetske politiki	14
3.	Zaključki	18

ZELENA KNJIGA

Evropska strategija za trajnostno, konkurenčno in varno energijo

(Besedilo velja za EGP)

1. ENERGETSKA STRATEGIJA ZA EVROPO: URAVNOTEŽENJE TRAJNOSTNEGA RAZVOJA, KONKURENČNOSTI IN VARNOSTI OSKRBE

Evropa je vstopila v novo energetska obdobje.

- *Nujno so potrebna vlaganja. V naslednjih 20 letih bo treba samo v Evropi nameniti okoli tisoč milijard evrov sredstev za pokritje pričakovanega povpraševanja po energiji in zamenjavo zastarele infrastrukture.*
- *Naša odvisnost od uvoza narašča. Unija danes 50 % potreb po energiji pokrije z uvozom. Če ne bomo povečali konkurenčnosti domačih virov energije, bo ta delež v naslednjih 20 do 30 letih narasel na 70 % – del tega bo uvožen iz regij, ki jim grozi negotovost.*
- *Zaloge so zgoščene v nekaj državah. Danes približno polovica plina, porabljenega v EU, prihaja iz samo treh držav (Rusije, Norveške in Alžirije). Glede na sedanje trende bi se odvisnost od uvoza plina v naslednjih 25 letih povečala na 80 %.*
- *Svetovno povpraševanje po energiji se povečuje. Pričakuje se, da se bodo do leta 2030 svetovno povpraševanje po energiji in emisije CO₂ povečali za približno 60 %. Svetovna poraba nafte se je od leta 1994 povečala za 20 %, svetovno povpraševanje po nafti pa bo predvidoma naraščalo po stopnji 1,6 % letno.*
- *Cene nafte in plina naraščajo. V EU so se v zadnjih dveh letih skoraj podvojile in sledijo jim tudi cene električne energije. To predstavlja težavo za porabnike. Glede na naraščajoče svetovno povpraševanje po fosilnih gorivih, preobremenjene dobavne verige in naraščajočo odvisnost od uvoza se visoke cene nafte in plina po vsej verjetnosti ne bodo znižale. Vendar lahko spodbudijo večjo energetska učinkovitost in inovativnost.*
- *Podnebje se vse bolj segreva. Po podatkih Medvladnega foruma o podnebnih spremembah (IPCC) se je zaradi emisij toplogrednih plinov Zemlja že segrela za 0,6 stopinj. Če ne bomo ukrepali, se bo temperatura do konca tega stoletja povečala od 1,4 do 5,8 stopinj. Vse svetovne regije, vključno z EU, se bodo soočile z resnimi posledicami za svoja gospodarstva in ekosisteme.*
- *Evropa še ni razvila notranjih trgov z energijo, ki bi bili v celoti konkurenčni. Šele ko bodo takšni trgi obstajali, bodo državljani in podjetja v EU uživali vse koristi varnosti oskrbe in nižjih cen. Da se doseže ta cilj, je treba razviti medsebojne povezave, vzpostaviti učinkovite zakonodajne in ureditvene okvire in jih v celoti uporabljati v praksi ter dosledno izvajati pravila Skupnosti o konkurenci. Poleg tega bi moralo biti utrjevanje energetskega sektorja tržno pogojeno, če naj se Evropa uspešno odzove na številne izzive, s katerimi se sooča, in ustrezno vlaga v prihodnost.*

To je nova energetska podoba 21. stoletja. Zanj je značilno, da so svetovne gospodarske regije pri zagotavljanju varnosti oskrbe z energijo in stabilnih gospodarskih razmer ter pri zagotavljanju učinkovitih ukrepov proti podnebnim spremembam odvisne druga od druge.

Učinke te podobe neposredno občutimo vsi. Dostop do energije je temeljnega pomena v vsakodnevem življenju vsakega Evropejca. Višje cene, grožnje varnosti oskrbe z energijo in sprememb evropskega podnebja vplivajo na naše državljane. Trajnostna, konkurenčna in varna energije je eden od temeljev našega vsakdanjega življenja.

Ta nova podoba zahteva skupen evropski odziv. Oktobra in decembra 2005 so to ugotovili tudi voditelji držav in vlad na srečanjih na vrhu in pozvali Komisijo, naj nadaljuje s pobudami. Nedavni dogodki so potrdili, da se je treba odzvati na ta izziv. Pristop, ki bi temeljil samo na 25 posameznih energetskih politikah, ni dovolj.

EU razpolaga s sredstvi, ki bi lahko pomagala. Z več kot 450 milijoni porabnikov predstavlja drugi največji energetski trg na svetu. Če deluje skupaj, je dovolj močna, da zaščiti in uveljavi svoje interese. EU ni samo dovolj velika, ampak ima tudi politična sredstva, potrebna za soočenje s to novo energetske podobo. EU je vodilna na svetu na področju upravljanja povpraševanja, spodbujanja novih in obnovljivih oblik energije ter razvoja tehnologij na osnovi nizke vsebnosti ogljika. Če bo EU podprla novo skupno politiko s skupnim stališčem do energetskih vprašanj, lahko Evropa vodi svetovno iskanje rešitev energetskih vprašanj.

Evropa mora nemudoma ukrepati: v energetskem sektorju je potrebnih veliko let, da se začnejo uporabljati inovacije. Poleg tega mora še naprej spodbujati raznolikost v zvezi z vrsto energije, državo porekla in tranzitom. Na ta način bo ustvarila pogoje za rast, delovna mesta, večjo varnost in boljše okolje. Na tem področju je bil po letu 2000, ko je Komisija izdala Zeleno knjigo o varnosti oskrbe z energijo, dosežen določen napredek, vendar je glede na nedaven razvoj dogodkov na energetskih trgih potreben nov zagon na evropski ravni.

V tej zeleni knjigi so podani predlogi in možnosti, ki bi lahko služili kot podlaga za celovitejšo evropsko energetsko politiko. Na spomladanskem zasedanju sta Evropski svet in Evropski parlament vabljeni, da se odzoveta na to zeleno knjigo, ki naj bi spodbudila tudi obsežno javno razpravo. Komisija bo nato predstavila konkretne predloge za ukrepanje.

V tej zeleni knjigi je določenih šest ključnih področij, na katerih je treba ukrepati, da bi se odzvali na izzive, s katerimi se soočamo. Najbolj temeljno vprašanje je, ali obstaja soglasje glede potrebe po razvoju nove, skupne evropske strategije za energijo ter ali naj bodo trajnost, konkurenčnost in varnost ključna načela, na katerih bi ta strategija temeljila.

Iz tega izhajajo naslednja vprašanja:

1. Konkurenčnost in notranji trg z energijo. Ali obstaja soglasje glede temeljnega pomena dejanskega enotnega trga, ki bi podprl skupno evropsko strategijo za energijo? Kako se lahko odstranijo ovire pri izvajanju obstoječih ukrepov? Katere nove ukrepe je treba sprejeti, da bi dosegli ta cilj? Kako lahko EU spodbudi znatne naložbe, ki so potrebne v energetskem sektorju? Kako zagotoviti, da bi vsi Evropejci uživali dostop do energije po primernih cenah in da bi notranji trg z energijo prispeval k ohranitvi ravni zaposlenosti?
2. Diverzifikacija mešanice energetskih virov. Kaj bi morala storiti EU, da bi Evropa kot celota spodbujala podnebju prijazno diverzifikacijo oskrbe z energijo?

3. Solidarnost. Katere ukrepe je treba sprejeti na ravni Skupnosti, da bi preprečili nastanek kriz, povezanih z oskrbo z energijo, in da bi jih obvladovali, če vseeno nastanejo?
4. Trajnostni razvoj. Kako se lahko skupna evropska strategija za energijo najbolje odzove na podnebne spremembe ter uravnoteži cilje varstva okolja, konkurenčnosti in varnosti oskrbe? Kateri nadaljnji ukrepi so potrebni na ravni Skupnosti, da se doseže obstoječe cilje? Ali so primerni nadaljnji cilji? Kako lahko zagotovimo dolgoročnejsi zanesljiv in predvidljiv naložbeni okvir za nadaljnji razvoj čistih in obnovljivih virov energije v EU?
5. Inovacije in tehnologija. Kakšne ukrepe je treba sprejeti tako na ravni Skupnosti kot tudi na nacionalni ravni za zagotovitev, da Evropa ostane vodilna v svetu na področju energetske tehnologije? S kakšnimi instrumenti se lahko to na najboljši način doseže?
6. Zunanja politika. Ali mora obstajati skupna zunanja energetska politika, da bi EU lahko enoglasno nastopala? Kako lahko Skupnost in države članice spodbujajo raznolikost oskrbe, zlasti oskrbe s plinom? Ali mora EU razviti nova partnerstva s svojimi sosedi, vključno z Rusijo, ter z drugimi glavnimi proizvajalci in porabniki na svetu?

Razvoj evropske energetske politike bo dolgoročen izziv. Za to je potreben jase, vendar prilagodljiv okvir: jase v smislu, da predstavlja skupen pristop s podporo na najvišji ravni, prilagodljiv pa v smislu potrebe po rednem dopolnjevanju. Kot podlago procesu Komisija tako predlaga, da se Svetu in Parlamentu redno predloži **strateški pregled energetske politike EU**, ki bo zajemal vprašanja, opredeljena v tej zeleni knjigi. To bi pomenilo pregled stanja in akcijski načrt za spomladansko zasedanje Evropskega sveta, s katerim bi spremljali napredek ter opredelili nove izzive in odzive na vseh področjih energetske politike.

2. ŠEST PREDNOSTNIH PODROČIJ

2.1. Energija za rast in delovna mesta v Evropi: zaokrožitev notranjih evropskih trgov z električno energijo in plinom

Trajnostna, konkurenčna in varna energija se lahko doseže le z odprtimi in konkurenčnimi energetskimi trgi, ki temeljijo na konkurenci med podjetji, ki si želijo postati vseevropski konkurenti in ne prevladujoči nacionalni akterji. Odprti trgi in ne protekcijonizem bodo okrepili Evropo in ji omogočili, da se spopade s svojimi težavami. Resnično konkurenčen enoten evropski trg z električno energijo in plinom bi znižal cene, izboljšal varnost oskrbe¹ in povečal konkurenčnost. Poleg tega bi pripomogel k varovanju okolja, saj se podjetja na konkurenco odzovejo z zapiranjem energetsko neučinkovitih obratov.

Julija 2007 bodo imeli vsi porabniki v EU, z zelo redkimi izjemami, zakonsko pravico do nakupa električne energije in plina od katerega koli ponudnika v EU. To pomeni veliko priložnost za Evropo. Kljub velikemu napredku na področju vzpostavitve konkurenčnega trga, pa delo še ni končano. Številni trgi ostajajo v veliki meri nacionalni in na njih prevladuje peščica podjetij.

¹ „Lessons from liberalised electricity markets“. IEA, 2005.

Številne razlike so tudi v pristopu držav članic do odpiranja trgov, kar onemogoča razvoj resnično konkurenčnega evropskega trga, na primer zaradi pristojnosti regulatorjev, stopnje neodvisnosti omrežnih operaterjev od konkurence, pravil omrežij, režimov uravnavanja in skladiščenja plina.

Do konca leta 2006 bodo vse države članice začele uporabljati drugo direktivo o električni energiji in drugo direktivo o plinu, Komisija pa bo zaključila preiskavo o konkurenčnosti pri delovanju evropskih trgov s plinom in električno energijo. Nato bo na podlagi celovite presoje vpliva sprejeta končna odločitev o morebitnih potrebnih dodatnih zakonodajnih ukrepih: zlasti za zagotovitev nediskriminacijskega dostopa do omrežja, zadostnih omrežnih zmogljivosti, likvidnosti na trgih s plinom in električno energijo ter učinkovite regulacije. Kljub temu je že znano, da bo treba posebno pozornost nameniti petim ključnim področjem:

(i) *Evropsko omrežje*

Za razvoj dejanskega evropskega trga z električno energijo in plinom potrebujejo porabniki enotno evropsko omrežje. To je mogoče doseči z zagotovitvijo enotnih pravil in standardov glede zadev, ki vplivajo na čezmejno trgovino. Na tem področju je sicer opazen določen napredek, vendar je prepočasen.

Kodeks evropskega omrežja bi lahko spodbudil usklajene ali vsaj enakovredne pogoje za dostop do omrežja. Določil bi skupna pravila glede regulativnih zadev, ki vplivajo na čezmejno trgovino. Strokovnjaki so se začeli s tem ukvarjati na regionalni osnovi, zlasti regulatorji na področju energije v okviru Sveta evropskih regulatorjev na področju energije in Skupine evropskih regulatorjev. Vendar bo potreben dodaten in hitrejši napredek, preden bodo lahko vsa podjetja in zasebni porabniki kupovali električno energijo in plin od dobaviteljev v drugih državah članicah. Zato bo Komisija pregledala, (i) kaj je treba storiti, da bi se obravnavale razlike med obstoječimi enakovrednimi pristojnostmi in neodvisnostjo nacionalnih regulatorjev ter (ii) ali so obstoječe oblike sodelovanja med nacionalnimi regulatorji in operaterji nacionalnih omrežij zadostne, in ali je potrebno tesnejše sodelovanje – na primer z **evropskim regulatorjem na področju energije**, da bi se soočili s čezmejnimi vprašanji. Takšen regulator bi lahko odločal o skupnih pravilih in pristopih, kot je na primer kodeks evropskega omrežja in bi deloval skupaj z omrežnimi operaterji. Tudi **Evropsko središče za energetska omrežja** bi lahko omrežne operaterje povežalo v formalnem organu, ki bi prispeval k razvoju kodeksa evropskega omrežja.

(ii) *Prednostni načrt medsebojnega povezovanja*

Voditelji držav in vlad so se leta 2002 na Evropskem svetu v Barceloni dogovorili o načrtu za dvig ravni medsebojne povezanosti držav članic na najmanj 10 %. Vendar napredek ni zadovoljiv. Brez dodatnih fizičnih zmogljivosti ni mogoče vzpostaviti resnično konkurenčnega in enotnega evropskega trga: to je ključnega pomena zlasti za države, kot so Irska in Malta ali baltske države, ki bi še naprej ostale „energetski otok“, ki je v veliki meri odrezan od preostalega dela Skupnosti. Enako je potrebna tudi dodatna zmogljivost za medsebojno povezovanje na področju električne energije med številnimi območji, zlasti med Francijo in Španijo, da se omogoči razvoj prave konkurence med tema dvema državama. Podobno obstaja potreba po novih naložbah v infrastrukturo na trgih s plinom. V številnih državah članicah je treba sprejeti ukrepe za sprostitev zmogljivosti, ki so v skladu z dolgoročnimi pogodbami za električno energijo in plin rezervirane za nekdanja ustaljena podjetja. Medsebojno povezovanje je odločilen mehanizem za solidarnost.

Treba je spodbujati tudi zasebna in javna vlaganja v infrastrukturo ter pospešiti postopke izdajanja dovoljenj. Večje medsebojno povezovanje v evropskem električnem omrežju pomeni manjšo potrebo po prostih zmogljivostih, sčasoma pa tudi nižje stroške. To je za Evropo v času, ko njene nekdanje presežne zmogljivosti postajajo preteklost, zelo pomembno. Komisija bo do konca leta 2006 določila **posamezne ukrepe**, za katere meni, da so pomembni na **ravni držav članic**. Določila bo tudi nadaljnje ukrepe na **ravni Skupnosti**, kot je na primer učinkovitejša raba instrumentov vseevropskega omrežja.

V zvezi s tem so pomembni tudi odnosi s Švico, ki je glavna tranzitna država za električno energijo.

(iii) Vlaganje v proizvodne zmogljivosti

EU bo v naslednjih 20 letih potrebovala znatne naložbe, da bo lahko nadomestila zastarele zmogljivosti za proizvodnjo električne energije in zadostila povpraševanju. To vključuje tudi zmogljivosti za premostitev povečanega povpraševanja. Obstajati morajo potrebne rezerve, s katerimi je mogoče preprečiti motnje oskrbe v času povečanega povpraševanja in ki služijo kot podpora za nestalne obnovljive vire energije. Za pravočasne in trajnostne naložbe je potreben pravilno delujoč trg, ki omogoča potrebne cenovne signale, spodbude, regulativno stabilnost in dostop do finančnih sredstev.

(iv) Enakovredni pogoji: pomen ločevanja

Glede stopnje in učinkovitosti ločevanja prenosa in distribucije od konkurenčnih dejavnosti še naprej obstajajo občutne razlike. To pomeni, da se stopnje odprtosti nacionalnih trgov za pravično in svobodno konkurenco v praksi razlikujejo. Določbe druge direktive o električni energiji in druge direktive o plinu, ki se nanašajo na ločevanje, je treba v celoti izvajati, ne zgolj formalno, ampak tudi tako, da se izrazi njihov dejanski namen. **Če ne bo prišlo do napredka glede zagotavljanja enakovrednih pogojev, bo treba preučiti nadaljnje ukrepe na ravni Skupnosti.**

(v) Spodbujanje konkurenčnosti evropske industrije

Eden najpomembnejših ciljev notranjega trga z energijo je spodbujanje konkurenčnosti industrije EU in tako prispevati k rasti in delovnim mestom. Industrijska konkurenčnost zahteva dobro oblikovan, stabilen in predvidljiv regulativni okvir, ki spoštuje tržne mehanizme. Energetska politika mora torej dati prednost stroškovno učinkovitim možnostim ter biti osnovana na temeljiti ekonomski analizi različnih političnih možnosti in njihovega vpliva na cene energije. Zanesljiva razpoložljivost energije po dostopnih cenah je bistvenega pomena. Ključni so tudi integrirani in konkurenčni trgi z električno energijo in plinom, na katerih je čim manj motenj oskrbe. Nova skupina na visoki ravni za energijo, okolje in konkurenčnost bo igrala pomembno vlogo pri določanju načinov za spodbujanje konkurenčnosti v vseh sektorjih prizadete industrije.

V zvezi s tem je treba na primer preučiti, kateri je najboljši način za prilagoditev legitimnih potreb energetske intenzivne industrije in hkrati upoštevati pravila o konkurenci. Sklepe v zvezi s tem vprašanjem je treba vključiti v poročilo o notranjem trgu, ki bo predvidoma objavljeno konec leta 2006. Poleg tega je treba preučiti, kako na najboljši način zagotoviti učinkovito usklajevanje med Komisijo, nacionalnimi regulatorji na področju energije in nacionalnimi pristojnimi organi.

2.2. Notranji energetski trg, ki zagotavlja varnost oskrbe: solidarnost med državami članicami

(i) Povečanje varnosti oskrbe na notranjem trgu

Liberalizirani in konkurenčni trgi prispevajo k varnosti oskrbe, tako da udeležence v industrijskem sektorju usmerjajo k naložbam. Vendar je treba za učinkovito konkurenco poskrbeti, da je trg transparenten in predvidljiv.

Ključnega pomena pri zagotavljanju te predvidljivosti je fizična varnost evropske energetske infrastrukture pred tveganji naravnih nesreč in terorističnih groženj, kot tudi varnost pred političnimi tveganji, vključno s prekinitvijo dobave. Razvoj inteligentnih električnih omrežij, upravljanje povpraševanja in porazdeljena proizvodnja energije bi lahko koristili v času nenadnega pomanjkanja.

To kaže na več področij za morebitne prihodnje ukrepe:

- Čimprejšnja ustanovitev **evropskega observatorija oskrbe z energijo**, namenjenega spremljanju vzorcev povpraševanja in ponudbe na energetskih trgih EU, zgodnjemu ugotavljanju verjetnih izpadov infrastrukture in oskrbe ter dopolnjevanju dejavnosti Mednarodne agencije za energijo na ravni EU.
- Izboljšanje **varnosti omrežja** s pomočjo okrepljenega sodelovanja in izmenjave informacij med upravljavci prenosnih sistemov pri opredeljevanju in dogovarjanju o skupnih evropskih standardih na področju varnosti in zanesljivosti. **Bolj formalno združenje upravljavcev prenosnih sistemov**, ki bi poročalo regulatorjem EU na področju energije in Komisiji, bi lahko nadaljevalo delo, ki se je po prekinitvah energije v letu 2003 začelo na tem področju. To bi se lahko razvilo v **evropsko središče za energetska omrežja**, ki bi imelo pooblastila za zbiranje, analiziranje in objavljanje ustreznih informacij, pa tudi za izvajanje shem, ki bi jih odobrile ustrezne regulativne institucije.
- Na področju **fizične varnosti infrastrukture** je treba dodatno preučiti dva glavna ukrepa. Prvič, **razvili bi lahko mehanizem, s katerim bi zagotovili hitro solidarnost in morebitno pomoč državi, ki se sooča s težavami zaradi poškodb na svoji osnovni infrastrukturi**. Drugič, **sprejeli bi lahko skupne standarde ali ukrepe za zaščito infrastrukture**.

(ii) Ponovni razmislek o pristopu EU do varnostnih zalog nafte in plina ter preprečevanje motenj oskrbe

Trg z nafto je svetovni trg, zato večje motnje oskrbe, čeprav so na lokalni ali regionalni ravni, zahtevajo odziv v svetovnem merilu. Sprostitev varnostnih zalog, ki jo je organizirala IEA po orkanu Katrina, je dosegla svoj namen. Vsak odločnejši ukrep Skupnosti na tem področju bi zato moral biti skladen s tem svetovnim mehanizmom. To bi lahko vseeno pomenilo, da se mora Skupnosti bolj usklajeno odzvati v primeru odločitve IEA o sprostitvi zalog. K temu bi zlasti pripomogel nov zakonodajni predlog Komisije, s katerim bi zagotovila **rednejše in transparentnejše objavljanje stanja naftnih zalog Skupnosti** in prispevala k boljši preglednosti na naftnih trgih.

Poleg tega bi bilo treba ponovno preučiti **obstoječe direktive o varnosti oskrbe s plinom in električno energijo**, da bi zagotovili njihovo primernost za razreševanje morebitnih motenj

oskrbe. Nedavne izkušnje so izpostavile pomembna vprašanja, vključno s tem, ali evropske zaloge plina zadoščajo za premostitev kratkoročnejših motenj oskrbe. S tem pregledom bi morali tudi preučiti, ali obstajajo primerni signali, s katerimi bi v prihodnjih letih spodbudili potrebne naložbe v evropske trge s plinom in električno energijo, vključno z naložbami v varnost oskrbe in infrastrukture, da bi se omogočila medsebojna pomoč. Del tega bi bil lahko med drugim **nov zakonodajni predlog o zalogah plina**, s katerim bi zagotovili takšno zmožnost odziva EU na kratkoročnejše izredne motnje oskrbe s plinom, ki zagotavlja solidarnost med državami članicami, ob upoštevanju različnih možnosti skladiščenja v različnih delih EU.

2.3. Obravnavanje varnosti in konkurenčnosti oskrbe z energijo: k bolj trajnostni, učinkoviti in raznoliki mešanici energetskega virov

Vsaka država članica in energetska družba sama izbere mešanico energetskega virov. Vendar izbira posamezne države članice neizogibno vpliva na varnost oskrbe z energijo pri njenih sosedah in v Skupnosti kot celoti, vpliva pa tudi na konkurenčnost in okolje. Na primer:

- če pride do pomanjkanja plina, ima odločitev posamezne države članice, da se bo pri proizvodnji energije v veliki meri ali v celoti opirala na zemeljski plin, velik vpliv na varnost oskrbe z energijo v njenih sosedah;
- odločitve držav članic glede uporabe jedrske energije imajo lahko prav tako zelo občutne posledice za druge države članice v smislu odvisnosti EU od uvoženih fosilnih goriv in emisij CO₂.

S **strateškim pregledom energetske politike EU** bi zagotovili jasen evropski okvir za odločitve posameznih držav članic glede mešanice energetskega virov. Analizirati bi moral vse prednosti in pomanjkljivosti različnih virov energije, in sicer od domačih obnovljivih virov energije, kot so veter, biomasa, biogoriva, majhne hidroelektrarne in energetska učinkovitost, do premoga in jedrske energije, ter posledične učinke teh sprememb na EU kot celoto. Temeljal bi lahko na standardni metodologiji.

Trenutno se na primer v EU približno tretjina električne energije proizvede iz premoga in lignita: zaradi podnebnih sprememb se takšna proizvodnja lahko nadaljuje samo, če na ravni EU hkrati obstajajo tudi komercialna sekvenciranja ogljika in tehnologije čistega premoga.

Ta strateški pregled bi moral omogočiti tudi transparentno in objektivno razpravo o prihodnji vlogi jedrske energije v EU, namenjeno zadevnim državam članicam. V EU se trenutno približno tretjina električne energije proizvede s pomočjo jedrske energije, ki ob posebni pozornosti, ki jo je treba nameniti vprašanjem jedrskih odpadkov in varnosti, predstavlja v Evropi največji vir energije, ki v večji meri ne vsebuje ogljika. EU lahko poskrbi, da bodo za namene dobro informirane, objektivne in transparentne razprave ugotovljeni vsi stroški, prednosti in pomanjkljivosti jedrske energije.

Poleg tega bi bilo primerno **določiti splošen strateški cilj**, ki bi uravnotežil cilje trajnostne porabe energije, konkurenčnosti in varnosti dobave. Ta bi se moral razviti na podlagi temeljite presoje vpliva in zagotoviti primerjalno vrednost, na podlagi katere bi se lahko presodila nastajajoča mešanica energetskega virov EU in ki bi EU pomagala omejiti naraščajočo odvisnost od uvoza. **Eden od ciljev bi lahko bil**, na primer, **da morajo varni viri energije in viri energije z nizko vsebnostjo ogljika predstavljati določen najnižji delež skupne mešanice energetskega virov EU**. Takšna primerjalna vrednost bi odražala možna tveganja

odvisnosti od uvoza, ugotovila splošno prizadevanje za dolgoročni razvoj energetskih virov z nizko vsebnostjo ogljika in omogočila določitev bistvenih internih ukrepov, potrebnih za doseganje teh ciljev. Združevala bi svobodo držav članic, da izbirajo med različnimi viri energije in potrebo EU kot celote po mešanici energetskih virov, ki v splošnem izpolnjuje ključne energetske cilje. Strateški pregled energetske politike EU bi lahko služil kot instrument za predlog in poznejše spremljanje vseh takšnih ciljev, glede katerih sta se dogovorila Svet in Parlament.

2.4. Celovit pristop za boj proti podnebnim spremembam

Nujni so učinkoviti ukrepi za reševanje vprašanja podnebnih sprememb in EU mora nadaljevati z dobrim zgledom ter si predvsem prizadevati za najobsežnejši možni mednarodni ukrep. Evropa mora biti ambiciozna in mora delovati na celovit način, ki spodbuja uresničevanje lizbonskih ciljev EU.

EU je pri pristopih, ki pomenijo ločevanje gospodarske rasti od naraščajoče porabe energije, že v ospredju. Njeni ukrepi združujejo trdne zakonodajne pobude in programe za energetske učinkovitost ter spodbude za konkurenčne in učinkovite obnovljive vire energije. Toda zaveza EU, da se bo borila proti podnebnim spremembam, je dolgoročne narave.

Če želimo omejiti bližajoči se dvig globalnih temperatur na dogovorjeno raven, ki je največ 2 stopinji nad predindustrijskimi vrednostmi, bi morale globalne emisije toplogrednih plinov doseči najvišjo vrednost najkasneje do leta 2025, nato pa bi se morale glede na ravni iz leta 1990 zmanjšati za najmanj 15 %, ali pa celo za 50 %. Zaradi tega ogromnega izziva mora Evropa takoj ukrepati, še posebej na področju energetske učinkovitosti in obnovljivih virov energije.

Ukrepi glede obnovljivih virov energije in energetske učinkovitosti bodo poleg boja proti podnebnim spremembam prispevali k varnosti oskrbe z energijo in pomagali omejiti naraščajočo odvisnost EU od uvožene energije. Z njimi bi lahko ustvarili tudi številna visokokakovostna delovna mesta in ohranili tehnološko prednost Evrope v hitro rastočem svetovnem sektorju.

V zvezi s tem ustvarja **shema EU za trgovanje z emisijami** prožen in stroškovno učinkovit okvir za podnebju prijaznejšo proizvodnjo energije. Celovit pregled sheme EU za trgovanje z emisijami omogoča razširitev in dodatno izboljšanje delovanja sheme. Poleg tega tvori shema EU za trgovanje z emisijami jedro postopne širitve svetovnega trga z ogljikom in na ta način evropska podjetja postavlja v vodilni položaj.

(i) Narediti več iz manj: vodilna vloga na področju energetske učinkovitosti

Učinkovita politika za energetske učinkovitost ne pomeni manjšega udobja ali pripravnosti. Niti ne pomeni slabše konkurenčnosti. V bistvu učinkovita politika na tem področju pomeni ravno nasprotno, in sicer izvajanje stroškovno učinkovitih naložb z namenom zmanjševanja količine neizkoriščene energije, s čimer dvignemo življenjski standard in prihranimo denar, ter uporabo cenovnih signalov, ki bi privedli do bolj odgovorne, gospodarne in racionalne rabe energije. Tržno usmerjeni instrumenti, vključno z okvirom Skupnosti za davek na energijo, so v zvezi s tem lahko zelo uspešno orodje.

Čeprav je Evropa že ena od najbolj energetsko učinkovitih regij na svetu, lahko na tem področju doseže veliko več. Komisija je v Zeleni knjigi o energetske učinkovitosti iz leta 2005

ugotovila, da bi lahko EU prihranila do 20 % porabe energije: kar pomeni, da bi lahko pri energiji prihranila kar 60 milijard EUR, močno prispevala k varnosti energije in ustvarila do en milijon novih delovnih mest v neposredno vpletenih sektorjih.

Eden od koristnih instrumentov v zvezi s tem je kohezijska politika EU, ki kot cilje določa podporo energetske učinkovitosti, razvoj obnovljivih in alternativnih virov energije ter naložbe v omrežja, v katerih so dokazane tržne pomanjkljivosti. Komisija poziva države članice in regije, da pri pripravi svojih nacionalnih strateških referenčnih okvirov in operativnih programov za obdobje 2007–2013 učinkovito izkoristijo možnosti, ki jih predvideva kohezijska politika v podporo sedanji strategiji.

Komisija bo letos predlagala **Akcijski načrt o energetske učinkovitosti**, s katerim želi izkoristiti ta potencial. Ta prizadevanja potrebujejo nenehno podporo in odločenost na najvišji politični ravni po vsej Evropi. Številna orodja, kot npr. subvencije in davčne spodbude, so v rokah držav članic, nacionalna raven pa je tudi ključna za ozaveščanje prebivalstva o resničnih prihrankih, ki jih prinaša energetska učinkovitost. Odločilen vpliv pa ima lahko tudi raven EU, zato bodo v akcijskem načrtu predlagani konkretni ukrepi za doseg tega potenciala 20 % do leta 2020.

Nekaj primerov možnih ukrepov:

- dolgoročne, usmerjene kampanje za energetske učinkovitost, ki bi vključevale tudi energetske učinkovitost v zgradbah, zlasti javnih zgradbah;
- močna prizadevanja za izboljšanje energetske učinkovitosti v prometnem sektorju in zlasti hitro izboljšanje javnega prevoza v večjih evropskih mestih;
- izkoriščanje finančnih instrumentov za spodbujanje naložb komercialnih bank v energetske učinkovite projekte in podjetja, ki nudijo energetske storitve;
- mehanizmi za spodbujanje naložb v energetske učinkovite projekte in podjetja, ki nudijo energetske storitve;
- vseevropski sistem „belih certifikatov“, tržljivih certifikatov, ki bi podjetjem, ki so presegla minimalne standarde energetske učinkovitosti, omogočil, da „prodajo“ ta uspeh drugim, ki niso izpolnili teh standardov;
- z namenom usmerjanja potrošnikov in proizvajalcev bo treba dati večji poudarek na ocenjevanje in prikazovanje energetske učinkovitosti najpomembnejših izdelkov, ki za delovanje potrebujejo energijo, vključno z aparati, vozili in industrijsko opremo. Primerno bi bilo določiti minimalne standarde na tem področju.

Nenazadnje mora energetska učinkovitost postati prednostna naloga na svetovni ravni. Akcijski načrt lahko služi kot „izhodišče“ za spodbujanje podobnih ukrepov po vsem svetu, predvsem v tesnem sodelovanju z IEA in Svetovno banko. **EU bi morala predlagati in spodbuditi oblikovanje mednarodnega sporazuma o energetske učinkovitosti**, ki bi vključeval tako razvite države kot tudi države v razvoju in s katerim bi razširili obstoječi Sporazum Energy star.

(ii) *Povečanje uporabe obnovljivih virov energije*

EU si od leta 1990 ambiciozno in uspešno prizadeva, da bi na področju obnovljivih virov energije postala vodilna v svetu. Na primer zdaj je namestila zmogljivosti za izkoriščanje energije vetra, ki so enakovredne 50 elektrarnam na premog, s stroški, ki so se v zadnjih 15 letih prepolovili. Trg z obnovljivimi viri energije v EU ima prihodek, ki letno presega 15 milijard EUR (polovica svetovnega trga), zaposluje okoli 300 000 ljudi in je pomemben izvoznik. Obnovljivi viri energije tako postajajo konkurenčni ceni fosilnih goriv.

EU se je leta 2001 dogovorila, da bi moral delež električne energije iz obnovljivih virov energije v porabi EU do leta 2010 doseči 21 %. Leta 2003 se je dogovorila, da bi moral biti v bencinskem in dizelskem gorivu do leta 2010 vsaj 5,75-odstotni delež biogoriv. V številnih državah je opazno hitro naraščanje rabe obnovljivih virov energije, kar podpirajo nacionalni okviri politik. Toda glede na sedanje trende bo EU oba cilja zgrešila za 1 do 2 odstotni točki. Če hoče EU doseči zastavljene dolgoročne cilje glede podnebnih sprememb in zmanjšati odvisnost od uvoza fosilnih goriv, bo te cilje morala ne le doseči, ampak tudi preseči. Na svetovni ravni so obnovljivi viri energije že dosegli tretje mesto med viri za proizvodnjo električne energije (za premogom in plinom), imajo pa tudi potencial, da se na podlagi posledičnih okoljskih in gospodarskih prednosti še povzpnejo.

Da bi obnovljivi viri energije lahko dosegli svoj potencial, je treba poskrbeti za spodbuden politični okvir, ki bo zlasti podpiral povečanje konkurenčnosti takšnih virov energije, ob čemer se bodo v celoti upoštevala pravila konkurence. Medtem ko nekateri viri domače energije z nizko vsebnostjo ogljika ne potrebujejo več podpore, je nekatere druge, kot so priobalna vetrna energija, energija morskega valovanja in plimovanja, še treba aktivno podpirati.

Celoten potencial obnovljivih virov energije se bo razvil le v primeru, če bo obstajala dolgoročnejša zaveza za razvoj in namestitev obnovljivih virov energije. Komisija bo poleg strateškega pregleda energetske politike EU predložila tudi **časovni načrt za obnovljive vire energije**. V njem bodo zajeta ključna vprašanja za učinkovito politiko EU na področju obnovljivih virov energije:

- **aktiven program s posebnimi ukrepi**, ki bo zagotovil, da bodo obstoječi cilji izpolnjeni;
- **razmislek o tem, katere usmeritve ali cilji po letu 2010 so potrebni**, ter vrste takšnih ciljev, da se industrijskemu sektorju in vlagateljem zagotovi dolgoročna varnost, kakor tudi potrebni aktivni programi in ukrepi, s katerimi bi to dosegli. Vse takšne cilje bi lahko dopolnili z razširjenimi operativnimi cilji glede električne energije, goriv in verjetno tudi ogrevanja;
- **nova direktiva Skupnosti o ogrevanju in ohlajanju**, ki bo dopolnila okvir Skupnosti za varčevanje z energijo;
- **podroben kratko-, srednje- in dolgoročen načrt** za ustalitev in postopno zmanjšanje odvisnosti EU od uvožene nafte. Temeljiti bi moral na obstoječem Akcijskem načrtu za biomaso² in Strategiji za biogoriva³;

² Sporočilo Komisije – „Akcijski načrt za biomaso“ - COM(2005) 628, 7.12.2005.

³ Sporočilo Komisije – „Strategija EU za biogoriva“ - COM(2006) 34, 8.2.2006.

- pobude za raziskave, predstavitve in replikacijo trga, s katerimi bi **čiste in obnovljive vire energije približali trgom**.

Časovni načrt bi temeljil na temeljiti presoji vpliva, s katero bi obnovljive vire energije primerjali z drugimi razpoložljivimi možnostmi.

(iii) Zajem in geološko skladiščenje ogljika

Tehnologija zajema in geološkega skladiščenja ogljika skupaj s tehnologijami čistih fosilnih goriv ponuja tretjo možnost tehnologije skoraj ničelnih emisij. Danes se že lahko gospodarno uporablja za izboljšano pridobivanje nafte ali plina. Pomembna je lahko zlasti za države, ki želijo še naprej uporabljati premog kot zanesljiv in bogat vir energije.

Vendar je to tehnologijo treba spodbuditi, da bi ustvarila potrebne gospodarske podbude, omogočila pravno varnost zasebnega sektorja in zagotovila neoporečnost okolja. Potrebni so raziskave in razvoj ter obsežni predstavitveni projekti, ka bi pripomogli k nižjim stroškom tehnologije; tržne spodbude, kot so trgovanje z emisijami, pa lahko dolgoročno prav tako pripomorejo, da bo tehnologija postala dobičkonosna.

2.5. Spodbujanje inovacij: strateški načrt evropske energetske tehnologije

Razvoj in uvedba novih energetskih tehnologij sta bistvena za zagotavljanje varnosti oskrbe, trajnosti in industrijske konkurenčnosti.

Energetske raziskave so z obnovljivimi viri energije veliko prispevale k energetski učinkovitosti (npr. v avtomobilskih motorjih) in k raznolikosti energetskih virov. Toda izzivi, ki so pred nami, zahtevajo še več prizadevanj v tej smeri.

Za to pa so potrebne dolgoročne zaveze. Raziskave so na primer omogočile izboljšanje učinkovitosti elektrarn na premog za 30 % v zadnjih 30 letih. Raziskovalni sklad za premog in jeklo je prispeval k financiranju raziskav na ravni EU. Nadaljnji tehnološki razvoj bo pripomogel k bistvenemu zmanjšanju emisij CO₂.

Raziskave pa lahko prav tako omogočijo komercialne priložnosti. Energetsko učinkovite tehnologije in tehnologije na osnovi nizke vsebnosti ogljika so del hitro rastočega mednarodnega trga, ki bo v prihodnjih letih vreden več milijard eurov. Evropa mora zagotoviti, da bo njena industrija vodilna na področju teh novih generacij tehnologij in postopkov.

V sedmem okvirnem programu se ugotavlja, da ne obstaja samo ena rešitev za naše težave, povezane z energijo, ampak je obravnavanih več tehnoloških področij: tehnologije pridobivanja energije iz obnovljivih virov, čisti premog, zajetje in sekvestracija ogljika kot industrijsko izvedljiva, razvoj ekonomsko uspešnih biogoriv za uporabo v prometu, novi energetski prenosniki, kot je vodik, in okolju prijazna poraba energije (npr. gorivne celice) ter energetska učinkovitost; prav tako pa tudi napredna jedrska fisija ter razvoj fuzije s pomočjo izvajanja Sporazuma ITER.

EU potrebuje s sredstvi ustrezno podprt **strateški načrt energetske tehnologije**. Ta načrt bi moral pospešiti razvoj obetavnih energetskih tehnologij, hkrati pa bi moral prispevati k oblikovanju razmer, na podlagi katerih bi takšne tehnologije učinkovito in uspešno uveljavili na trgu EU in svetovnih trgih. Prav tako bi bilo treba obravnavati raziskave na energetsko intenzivnih področjih, kot so stanovanjski sektor, prometni sektor, kmetijski sektor, sektor

kmetijske industrije in surovin. Predlagani Evropski tehnološki inštitut (EIT) bi lahko imel pglavitno vlogo pri doseganju teh ciljev.

Z načrtom bi morali okrepiti prizadevanja za raziskovanje na evropski ravni, s čimer bi zmanjšali podvajanje v nacionalnih tehnoloških in raziskovalnih programih ter usmerili prizadevanja k ciljem, dogovorjenim na ravni EU. Industrijsko vodene evropske tehnološke platforme o biogorivih, vodiku, gorivnih celicah, fotovoltaiiki, čistem premogu in električnih omrežjih pomagajo pri razvoju skupno dogovorjenih načrtov za raziskave in vzpostaviti strategij.

EU mora razmisliti o načinih financiranja bolj strateškega pristopa do energetske raziskav, sprejeti nadaljnje ukrepe za povezovanje in usklajevanje Skupnosti, nacionalnih raziskav, inovacijskih programov in proračuna. V razvoj vizije EU za preoblikovanje energetskega sistema in povečanje učinkovitosti vsesplošnih raziskovalnih prizadevanj je treba vključiti vse: gradnjo na izkušnjah, rezultate evropskih tehnoloških platform, interesne skupine na visoki ravni in oblikovalce politik.

Po potrebi bi morala Evropa zlasti za razvoj „vodilnih trgov“ na področju inovacij sprejeti obsežne ukrepe s potrebno kritično maso in mobilizacijo zasebnih podjetij, držav članic, Evropske komisije v javnih/zasebnih partnerstvih ali z integracijo programov Skupnosti ali nacionalnih programov za energetske raziskave. Dolgoročen energetski projekt ITER in mednarodno usklajena pobuda IV. generacije, s katerima bi oblikovali celo varnejše in trajnejše reaktorje, sta primera usklajenih ukrepov EU, katerih namen je doseči določene cilje. Evropa bi prav tako morala vlagati v druge možne oblike energije prihodnosti, kot so vodik in gorivne celice, zajetje in skladiščenje ogljika, obsežne tehnologije obnovljivih virov kot je sončna toplotna energija, in celo dolgoročne možnosti kot so metanovi hidrati. Treba bi bilo tudi preučiti načine za aktiviranje sredstev Evropske investicijske banke, s katerimi bi spodbudili raziskave in razvoj na področjih, ki jih trg potrebuje, ter načine za izboljšanje sodelovanja na področjih skupnega pomena.

Ukrepe za pospeševanje tehnološkega razvoja in znižanja stroškov novih tehnoloških energij morajo dopolnjevati politični ukrepi, s katerimi bi odprli trge in zagotovili prodor obstoječih tehnologij, ki so učinkovite pri reševanju težav s podnebnimi spremembami, na trg. Zaradi tekmovanja z uveljavljenimi tehnologijami in ogromnimi naložbami, vezanimi na sedanji energetski sistem, ki v veliki meri temelji na fosilnih gorivih in centralizirani proizvodnji, se nove tehnologije pri vstopu na trg soočajo z velikimi ovirami. S shemo trgovanja z emisijami, zelenimi certifikati, tarifami na dovajanje toka in drugimi ukrepi je mogoče zagotoviti, da je proizvodnja, pretvorba in raba okolju prijazne energije finančno uspešna. Takšni ukrepi lahko pomenijo močne politične signale trgu in ustvarijo stabilno okolje, v katerem lahko industrijski sektorji sprejmejo potrebne odločitve glede dolgoročnih naložb. Okvirni program Inteligentne energije za Evropo bo priskrbel potrebna orodja in mehanizme za premagovanje ovir, ki niso tehnične narave, s katerimi bo mogoče uporabljati nove in učinkovite energetske tehnologije.

2.6. K skladni zunanji energetski politiki

Za reševanje energetske izzivov, s katerimi se sooča Evropa, je potrebna skladna zunanja politika, ki bi Evropi omogočila učinkovitejšo mednarodno vlogo pri reševanju skupnih težav z energetskimi partnerji po vsem svetu. Usklajena zunanja politika je bistvena za zagotavljanje trajnostne, konkurenčne in varne energije. Pomenila bi tudi drugačno usmeritev kot v preteklosti in pokazala zavezanost držav članic k skupnemu reševanju skupnih težav.

Prvi korak na tem področju predstavlja soglasje na ravni Skupnosti glede ciljev **zunanje energetske politike** in ukrepov, ki so potrebni tako na ravni Skupnosti kot tudi na nacionalni ravni, da se to politiko doseže. Učinkovitost in skladnost zunanje energetske politike EU sta odvisni od napredka na področju notranjih politik in zlasti od vzpostavitve notranjega trga z energijo. Zgoraj omenjeni **strateški pregled energetske politike EU** bi služil kot temelj za oblikovanje skupne vizije. To bi pomenilo pregled stanja in akcijski načrt za Evropski svet, s katerim bi spremljali napredek ter opredelili nove izzive in odzive. Nadaljnji ukrepi bi morali slediti v obliki rednih uradnih razprav na politični ravni v okviru Skupnosti, pri čemer bi sodelovale tudi države članice in Komisija na način, ki ga je treba še dodelati. Ponudili bi tudi enotno referenčno točko z ustreznim institucionalnim formatom za vse akterje na področju evropske energije tako na ravni Skupnosti kot tudi na nacionalni ravni. To ne bi omogočalo le učinkovite izmenjave informacij, ampak tudi resnično usklajevanje pristopa: EU bi tako lahko dejansko soglasno nastopala.

Koristi od tega pristopa bi bile še zlasti pomembne za zunanjo razsežnost. Pristop bi moral vsebovati številne ključne cilje in instrumente:

(i) *Jasno politiko o varstvu in diverzifikaciji energetske oskrbe*

Taka politika je potrebna za celotno EU in tudi za določene države članice ali regije ter je zlasti primerna za plin. V ta namen se lahko v strateškem pregledu predlagajo **jasno določene prednostne naloge za nadgradnjo in izgradnjo nove infrastrukture**, potrebne za varnost energetske oskrbe v EU, to je z novimi cevovodi za nafto in plin ter terminali za utekočinjeni zemeljski plin (LNG) ter za tranzit in dostop tretjih strani do obstoječih cevovodov. Primeri vključujejo neodvisno oskrbo s plinovodi iz regije ob Kaspijskem morju, severne Afrike in Bližnjega vzhoda v srce EU, nove LNG terminale, ki bi oskrbovali trge, za katere je trenutno značilno pomanjkanje konkurence med dobavitelji plina, in osrednji evropski naftovod, ki bi olajšal dostop EU do zalog nafte ob Kaspijskem morju preko Ukrajine, Romunije in Bolgarije. S strateškim pregledom bi lahko potrdili tudi konkretne politične, finančne in ureditvene ukrepe, ki so potrebni, da bi podjetja aktivno spodbudili k izvajanju takšnih projektov. Nova strategija EU in Afrike, ki prednostno predvideva medsebojne povezave energetske sistemov, bi prav tako lahko pripomogla k temu, da bi Evropa razpršila oskrbo z nafto in plinom.

(ii) *Energetska partnerstva s proizvajalci, tranzitnimi državami in drugimi mednarodnimi akterji*

EU in njeni energetske partnerji so medsebojno odvisni. To se kaže na bilateralni in regionalni ravni v številnih specifičnih razpravah o energiji EU s številnimi proizvajalci in tranzitnimi državami⁴. Prav tako so vprašanja v zvezi z energijo vse bolj prisotna v političnih razpravah EU z ostalimi poglobitnimi porabniki energije (kot so ZDA, Kitajska in Indija), vključno na večstranskih forumih kot je G8. Te dialoge bi bilo treba umestiti v okvir splošne vizije, ki bi temeljila na strateškem pregledu.

⁴ Zlasti z Rusijo, Norveško, Ukrajino, državami Kaspijskega bazena, sredozemskimi državami, državami OPEC-a in Svetom za sodelovanje v Zalivu.

(a) *Dialog z vodilnimi proizvajalci/dobavitelji energije*

EU ima ustaljen vzorec odnosov z vodilnimi mednarodnimi dobavitelji energije, vključno z OPEC-om in Svetom za sodelovanje v Zalivu. **Nova pobuda je zlasti pomembna v odnosu do Rusije**, ki je najpomembnejša dobaviteljica energije Evropski uniji. EU, kot največji odjemalec energije iz Rusije, je bistven in enakovreden partner v tem razmerju. Razvoj skupne zunanje energetske politike bi moral pomeniti velik premik na področju energetskega partnerstva tako na ravni Skupnosti kot tudi na nacionalni ravni. Resnično partnerstvo bi zagotavljalo varnost in predvidljivost za obe strani, prav tako pa tudi temelj za nujne dolgoročne naložbe v nove zmogljivosti. Prav tako bi pomenilo pravičen in obojestranski dostop do trgov in infrastrukture, zlasti do dostopa tretjih strani do cevovodov. Delo bi se moralo začeti na energetske pobudi, ki temelji na teh načelih. Rezultate bi nato lahko vključili v okvir odnosov med EU in Rusijo, da se leta 2007 nadomesti sedanji Sporazum o partnerstvu in sodelovanju EU–Rusija. Poleg tega bi bilo treba v skupini G8 okrepiti prizadevanja, da Rusija čim prej ratificira Pogodbo o energetske listini in se zaključijo pogajanja v zvezi s Protokolom o tranzitu.

(b) *Razvoj vseevropske energetske skupnosti*

Skladno z evropsko sosedsko politiko in njenim akcijskim načrtom (ter poleg sedanjega delovanja v okviru Sporazuma o partnerstvu in sodelovanju ter Pridružitvenega sporazuma) si EU že nekaj časa prizadeva za razširitev svojega energetskega trga na sosednje države in njihovo postopno približevanju notranjemu trgu Evropske unije. Oblikovanje „skupnega ureditvenega prostora“ okrog Evrope bi pomenilo postopen razvoj skupne trgovine, tranzita in okoljskih predpisov, harmonizacije trga in povezovanja. To bi ustvarilo predvidljiv in transparenten trg, ki bi spodbujal naložbe in gospodarsko rast ter varnost oskrbe za EU in njene sosede. Sedanje politične dialoge, trgovinske odnose in finančne instrumente Skupnosti je mogoče nadalje razvijati, za druge partnerje pa obstaja možnost za nove sporazume ali druge vrste pobud.

Z dopolnjevanjem Pogodbe o energetske skupnosti s partnerji iz jugovzhodne Evrope ter z razvojem trga z električno energijo med Magrebom in EU ter trga s plinom v Mašreku bi lahko na primer z novo pogodbo ali dvostranskimi sporazumi ustvarili **vseevropsko energetske skupnost**. Nekatere pomembne strateške partnerje, vključno s **Turčijo in Ukrajino** bi lahko spodbudili, da se pridružijo k Pogodbi o energetske skupnosti JV Evrope. **Kaspijske in sredozemske države** so pomembni dobavitelji plina in tranzitnih poti. Vse večji pomen **Alžirije** pri dobavi plina EU bi lahko kazal na posebno energetske partnerstvo.

Poleg tega bi morali posvetiti več pozornosti Norveški, ki je eden izmed najpomembnejših strateških partnerjev EU na področju energije, in ji pomagati pri njenih prizadevanjih za trajnostni razvoj virov na daljnem severu Evrope ter ji omogočiti vstop v Energetske skupnost JV Evrope.

Ta okvir bi prav tako omogočil jasnejši okvir **za spodbujanje najustreznejše dolgoročne uporabe naložb Skupnosti v okviru vseevropskih energetske omrežij** in njihove razširitve na partnerje iz tretjih držav, omogočil pa bi tudi največji možni učinek sredstev EU, namenjenih energetske sektorju v tretjih državah, na varnost oskrbe z energijo. To je zlasti pomembno za novi sosedski instrument in financiranje EIB ter Evropske banke za obnovo in razvoj. V tem pogledu so bistveni programi tesnega sodelovanja in subvencije posojil za zunanjo strateško energetske infrastrukturo.

(iii) *Učinkovit odziv na zunanje krizne razmere*

Treba bi bilo preučiti načine za najustreznejši odziv v primeru kriz, povezanih z zunanjo oskrbo z energijo. Nedavne izkušnje v zvezi z nafto in plinom so razkrile potrebo po hitrem in v celoti usklajenem odzivu Skupnosti na takšne dogodke. EU nima formalnih instrumentov, s katerimi bi urejala zunanjo oskrbo z energijo. To bi lahko naredili z **novim, bolj formalnim usmerjenim instrumentom, ki bi se uporabljal za krizne razmere pri zunanji oskrbi z energijo**. Vključeval bi lahko na primer mehanizem spremljanja, s katerim bi zagotovili zgodnje opozarjanje in pospešili možnost odziva v dogodkih, povezanih z zunanjo energetske krizo.

(iv) *Vključevanje energetike v ostala politična področja z zunanjo razsežnostjo*

Na **politični ravni** bo skupna evropska zunanja energetska politika omogočila boljše vključevanje energetskih ciljev v širše odnose s tretjimi državami in v politike, ki te cilje podpirajo. To pomeni posvečanje več pozornosti odnosom s svetovnimi partnerji, ki se soočajo s podobnimi energetskimi in okoljskimi izzivi – to so ZDA, Kanada, Kitajska, Japonska in Indija – o vprašanjih, kot so **podnebne spremembe, energetska učinkovitost in obnovljivi viri energije, raziskave in razvoj novih tehnologij, dostop do svetovnega trga in naložbeni trendi**, in sicer z boljšimi rezultati na večstranskih forumih, kot so Združeni narodi, IEA in skupina G8. Če te države zmanjšajo uporabo fosilnih goriv, bo to prav tako ugodno za evropsko varnost oskrbe z energijo. EU bi lahko občutno poglobila dvo- in večstransko sodelovanje s temi državami, cilj bi bil spodbujanje razumne rabe energije po svetu, zmanjšanje onesnaževanja ter pospeševanje industrijskega in tehnološkega sodelovanja na področju razvoja, predstavitve in uporabe energetske učinkovitih tehnologij, obnovljivih virov energije in tehnologije čistih fosilnih goriv z zajetjem ogljika in geološkim skladiščenjem. **Zlasti je treba narediti več za razširitev geografskega obsega sheme EU za trgovanje z emisijami in, kot je že omenjeno, bi morala EU najprej predlagati in spodbujati mednarodni sporazum o energetske učinkovitosti**. Poleg tega bi se moralo bolj izpostaviti tehnološko sodelovanje, zlasti z ostalimi državami porabnicami energije.

Podobno pa obstajajo tudi možnosti za boljšo uporabo **orodij trgovinske politike** z namenom spodbujati cilje, kot so nediskriminacijski tranzit energije in razvoj varnega naložbenega okolja. EU bi morala težiti k večjemu spoštovanju obstoječih pravil STO in načel na tem področju, na njih pa bi morale temeljiti dvostranske in regionalne pobude. Taki sporazumi lahko vključujejo določbe o odprtju trga, naložbah, regulatornem približevanju na področju tranzita in dostopa do cevovodov ter o konkurenci. Okrepljene tržne določbe o energetskih in trgovinskih vprašanjih bi tako bile vključene v obstoječe in prihodnje sporazume EU s tretjimi državami.

(v) *Energija za spodbujanje razvoja*

Za države v razvoju je dostop do energije ključna prednostna naloga, vendar imajo države podsaharske Afrike najslabši dostop do sodobnih energetskih storitev. Hkrati pa je izkoriščenih le 7 % afriškega potenciala vodne energije. EU bi morala spodbujati dvosmerni pristop, in sicer z energetske pobudo Evropske unije in s poudarjanjem pomena energetske učinkovitosti v razvojnih programih. Z osredotočenjem na primer na razvoju projektov obnovljive energije in mikroproizvodnje bi lahko v številnih državah pripomogli k zmanjšanju odvisnosti od uvožene nafte in izboljšali kakovost življenja milijonom ljudi. Izvajanje mehanizma čistejšega razvoja v okviru Kjotskega protokola bi lahko spodbudilo naložbe v take energetske projekte v državah v razvoju.

3. ZAKLJUČKI

Ta Zelena knjiga predstavlja nova spoznanja o energiji, pred katerimi se je znašla Evropa, izpostavlja tematiko za razprave in predlaga možne ukrepe na evropski ravni. Če želimo z razpravami preiti na višjo raven, je treba delovati povezano. Vsaka država članica se bo sama odločala na podlagi lastnih nacionalnih prioritet. Toda v svetu globalne medsebojne odvisnosti ima energetska politika nujno tudi evropsko razsežnost.

Evropska energetska politika bi zato morala imeti **tri ključne cilje**:

- *Trajnost: (i) razvijati konkurenčne obnovljive vire energije ter druge vire in nosilce energije z nizko vsebnostjo ogljika, zlasti alternativna transportna goriva, (ii) zmanjšati povpraševanje po energiji znotraj Evrope ter (iii) usmerjati skupna prizadevanja za zaustavitev podnebnih sprememb in za izboljšanje lokalne kakovosti zraka.*
- *Konkurenčnost: (i) zagotoviti, da bo odpiranje energetskih trgov prineslo koristi porabnikom in gospodarstvu kot celoti, ter hkrati spodbuditi naložbe v proizvodnjo čiste energije in energetske učinkovitost, (ii) ublažiti vpliv višjih mednarodnih cen energije na gospodarstvo in državljane EU ter (iii) ohraniti vodilni položaj Evrope na področju energetskih tehnologij.*
- *Varnost oskrbe: obravnavati naraščajočo odvisnost EU od uvožene energije s pomočjo (i) celovitega pristopa, s katerim bi zmanjšali povpraševanje, diverzificirali mešanico energetskih virov EU z večjo rabo domače in obnovljive energije ter spremenili načine in poti oskrbe z uvoženo energijo, (ii) oblikovanja okvira, ki bo spodbudil zadostne naložbe za kritje naraščajočega povpraševanja po energiji, (iii) boljše opremljenosti EU za obvladovanje nujnih primerov, (iv) izboljšanja razmer za evropska podjetja, ki si prizadevajo za dostop do svetovnih virov, in (v) zagotovila, da bodo imeli vsi državljani in podjetja dostop do energije.*

Da bi te cilje dosegli, jih je pomembno vključiti v splošnen okvir, in sicer v prvi strateški pregled energetske politike EU. To bi lahko utrdili še s **strateškim ciljem**, ki bi zagotavljal ravnovesje med cilji trajnostne rabe energije, konkurenčnostjo in varnostjo oskrbe. **Eden od ciljev bi lahko bil**, na primer, **da morajo varni viri energije in viri energije z nizko vsebnostjo ogljika predstavljati določen najnižji delež skupne mešanice energetskih virov EU**. To bi združevalo svobodo držav članic, da izbirajo med različnimi viri energije in potrebo EU kot celote po mešanici energetskih virov, ki v splošnem izpolnjuje tri ključne energetske cilje.

Ta zelena knjiga izpostavlja več oprijemljivih predlogov, s katerimi bi uresničili te tri cilje.

1. EU mora dokončno oblikovati notranje trge za plin in električno energijo. Za to bi bilo potrebno sprejeti naslednje ukrepe:

- razviti evropsko omrežje, prav tako kodeks evropskega omrežja. Upoštevati bi bilo treba evropske regulatorne organe in Evropsko središče za energetska omrežja;
- izboljšati medsebojne povezave;
- oblikovati okvir, ki bo spodbujal nove naložbe;

- vidneje ločevati dejavnosti;
- širiti konkurenčnost, tudi z boljšim usklajevanjem med regulatorji, organi za konkurenco in Komisijo.

Navedene ukrepe je treba obravnavati prednostno. Komisija bo sprejela končne odločitve o kakršnih koli dodatnih ukrepih, ki jih treba sprejeti, da se čim prej zaokrožijo resnično konkurenčni, vseevropski trgi za električno energijo in plin ter se do konca tega leta predstavijo oprijemljivi predlogi.

2. EU mora zagotoviti, da njen notranji energetski trg omogoča varno oskrbo in solidarnost med državami članicami. Oprijemljivi ukrepi so naslednji:

- pregled obstoječe zakonodaje Skupnosti v zvezi z zalogami nafte in plina, da bi jih osredotočili na današnje izzive;
- evropski observatorij oskrbe z energijo, s katerim bi izboljšali transparentnost glede vprašanj varne oskrbe z energijo v EU;
- izboljšana varnost omrežij z večjim sodelovanjem med omrežnimi operaterji in po možnosti formalno evropsko združenje omrežnih operaterjev;
- večja fizična varnost infrastrukture, po možnosti z vzpostavitvijo skupnih standardov;
- izboljšana transparentnost energetskih zalog na evropski ravni.

3. Skupnost potrebuje resnično široko razpravo o različnih energetskih virih, kjer bi obravnavali tudi stroške in prispevke k podnebnim spremembam, kar bi nam omogočilo, da se prepričamo, ali mešanica energetskih virov EU dosega zastavljene cilje glede varnosti oskrbe, konkurenčnosti in trajnostnega razvoja.

4. Evropa se mora spoprijeti z vprašanji podnebnih sprememb na način, ki je skladen z lizbonskimi cilji. Komisija bi lahko Svetu in Parlamentu predlagala naslednje ukrepe:

- (i) jasen cilj, da se daje prednost energetski učinkovitosti in prihrani 20 % energije, ki bi jo EU sicer porabila do leta 2020, in dogovor o vrsti oprijemljivih ukrepov, s katerimi bi ta cilj dosegli:
 - kampanje o učinkovitosti energije, tudi v stavbah;
 - izkoriščanje finančnih instrumentov in mehanizmov za spodbujanje naložb;
 - ponovna prizadevanja v prometnem sektorju;
 - vseevropski sistem trgovanja z „belimi certifikati“;
 - boljše informiranje o porabi energije nekaterih aparatov, vozil in industrijske opreme ter, če je mogoče, o standardih najmanjše učinkovitosti;
- (ii) sprejetje dolgoročnega načrta za obnovljive vire energije, ki zajema:

- nova prizadevanja za doseganje obstoječih ciljev;
 - razmislek o tem, katere cilje je potrebno doseči po letu 2010;
 - novo direktivo Skupnosti o segrevanju in hlajenju;
 - podroben načrt za ustalitev in postopno zmanjšanje odvisnosti EU od uvožene nafte;
 - pobude za uveljavitev čistih in obnovljivih virov energije na trgih.
5. **Strateški načrt energetske tehnologije** bo z najboljšim izkoristkom evropskih virov, gradnjo na evropskih tehnoloških platformah in možnostjo skupnih tehnoloških pobud ali skupnih nalog razvijal vodilne trge za energetske pobude. Čim prej ga je treba predložiti Evropskemu svetu in Parlamentu, da ga odobrita.
6. **Skupna zunanja energetska politika.** Zaradi odziva na izziv visokih in nestanovitnih cen energije, vse večje odvisnosti od uvoza in večjega svetovnega povpraševanja po energiji ter segrevanja ozračja mora EU imeti in enoglasno voditi jasno določeno zunanjo energetska politiko tako na nacionalni ravni kot na ravni Skupnosti. V ta namen Komisija predlaga:
- opredelitev evropskih prednostnih nalog za izgradnjo nove infrastrukture, ki je potrebna za varnost oskrbe z energijo v EU;
 - oblikovanje Pogodbe o vseevropski energetska skupnosti;
 - novo energetska partnerstvo z Rusijo;
 - nov mehanizem Skupnosti, s katerim bi se bilo mogoče hitro in usklajeno odzvati na izredne razmere pri zunanji oskrbi z energijo, ki vplivajo na oskrbo EU;
 - poglobitev odnosov z vodilnimi proizvajalci in porabniki na področju energetike;
 - mednarodni sporazum o energetska učinkovitosti.